

**O‘ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI**

**GULISTON
DAVLAT
PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

**O‘ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA
MAKTAB TA’LIMI
VAZIRLIGI**

JAMIYAT BARQARORLIGINI TA’MINLASHDA KADRLAR SALOHIYATINI YUKSALTIRISHNING IJTIMOIIY- FALSAFIY MUAMMOLARI

mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani

MATERIALLARI TO‘PLAMI

7-8-may 2026-yil

UO'K 316.4:005.96:1(08)

BBK 60.5ya43

G 58

Jamiyat barqarorligini ta'minlashda kadrlar salohiyatini yuksaltirishning ijtimoiy-falsafiy muammolari [Matn] / muharrirlar J.X.Karshibayev, G.K.Masharipova, N.A.Saidkulov. – Toshkent: "Existentium-print" nashriyoti, 2026. – 768 b.

Respublika ilmiy-amaliy anjumani O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2026-yil 16-yanvardagi 11-son buyrug'iga asosan o'tkazildi.

Anjuman materiallari to'plamidagi maqola va tezislar sohaga doir ilmiy izlanishlar olib borayotgan professor-o'qituvchilar, ilmiy xodim-izlanuvchilar, magistrantlar hamda talabalar uchun mo'ljallangan.

Mazkur to'plamga kiritilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma'lumotlar va me'yoriy hujjatlar sanasining to'g'riligiga hamda tanqidiy fikr-mulohazalarga mualliflarning o'zlari mas'uldirlar.

Mas'ul muharrirlar:

J.X.Karshibayev, b.f.d, professor.

G.K.Masharipova, f.f.d, professor.

N.A.Saidkulov, s.f.b.f.d (PhD), dotsent.

Taqrizchilar:

A.I.Saitkasimov, f.f.d. professor.

R.J.Mahmudov, f.f.n, professor.

M.T.Musayev, s.f.d, professor.

A.A.Asatulloev, f.f.d. professor v.b.

.

Tahririyat hay'ati:

A.Mansurov, N.Saidkulov, Y.Karimov, X.Yarbayev, O.Yusupaliyev, Sh.Isaxova, D.Xolnazarova, N.Tursinkulov, A.Asatulloev, B.Rixsiboyev, O.To'raboyev, U.O'rinboyev, Sh.Ashuroxunova, Sh.Yo'ldoshev, E.Mazamkulov, M.Abdusalomova.

ISBN 978-9910-5107-8-6

© "Jamiyat barqarorligini ta'minlashda kadrlar salohiyatini yuksaltirishning ijtimoiy-falsafiy muammolari" mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari, 2026

© "Existentium-print" nashriyoti, 2026

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. H.Haydarov. Jizzax viloyati tarixi. Toshkent-“Mehnat”-1996 yil.
2. A.Toshkentboev.O'.Nosirov. Jizzax viloyati. Toshkent—“O'zbekiston”-1996 yil.
3. H.Haydarov. Jizzax tarixi. Toshkent-“O'qituvchi”-2009yil.
4. H.Haydarov.O'zbekiston shaharlari Jizzax-“ O'qituvchi”-1990yil.
5. Q.Hakimov. Jizzax viloyati toponimlari.Jizzax-“Sangzor nashriyoti”-2014 yil.

IQLIM O'ZGARISHINING O'ZBEKISTON IJTIMOIIY BARQARORLIGIGA TA'SIRI

A.Bayeshanov

Guliston davlat universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bugungi kundagi eng asosiy global ekologik xavf-iqlim o'zgarishi va uning oqibatlari yoritib berilgan bo'lib, bu muammoni tabiiy jarayon sifatida emas, balki tabiat va jamiyatning o'zaro ziddiyatli munosabati natijasi sifatida tahlil qilingan.

Kalit so'zlar. sotsioekosistema, tabiat, jamiyat, ishsizlik, migratsiya, iqlim o'zgarishi.

“**T**abiat va jamiyat o'zaro uzviy bog'langan, bir butun materiyaning ikki qismi, o'ziga xos sotsioekosistema hisoblanadi”¹. Sotsioekosistema so'zi ikki so'zning birikuvidan (sotsio+ekosistema) hosil bo'lgan bo'lib, “Sotsium” – jamiyat, “ekosistema” – tabiat ya'ni jamiyat va uni qurshab turgan tabiiy borliqni bir butun, uzviy bog'langan yaxlit va ajralmas tizim sifatida talqin etilishi. Jamiyat a'zosi bo'lmish inson ayni bir vaqtda ham tabiat ham jamiyatning ajralmas bo'lagidir. Su nuqtai nazardan U biosotsial mohiyat kasb etadi. Inson yashash faoliyati davomida tabiatga o'z ta'sirini o'tkazadi. O'z navbatida tabiat ham shunday. Lekin, so'nggi yillardagi insoniyatni tabiatga bo'lgan antroposentristik qarashlari natijasida muvozanat buzuldi. Tabiat resurslaridan cheksiz foydalanishga bo'lgan ishtiyoq, tabiatni ahvolini og'irlashtirib, o'z-o'zini tiklab borishdek qobiliyatini susaytirib yubordi. Natijada global ekologik xavfni yuzaga kelishiga zamin yaraldi. Yer sayyorasida tabiiy iqlimning o'zgarishi, tabiiy ofatlarning me'yorida ortib borishi, insoniyatni cheksiz ehtiyojlari natijasida tobora kamayib borayotgan tabiiy resurslar kabi muammolar nafaqat tabiiy balki iqtisodiy jihatdan ham xavflidir. Tabiatdagi iqlim o'zgarishi faqatgina ekologik, tabiat hodisasi emas. U bevosita jamiyatning ijtimoiy-axloqiy munosabatining natijasidir. Qisqacha qilib aytganda jamiyat va tabiat o'rtasidagi ijtimoiy-axloqiy ziddiyatlarning maxsuli. Bu Yangi O'zbekiston singari bugungi transformatsion jarayondagi jamiyatlar uchun nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy xavf tug'diradi deyish mumkin.

Global ekologik muammolarni tahlil qilinganda, “1995 yildan 2024 yilgacha dunyo bo'ylab 9700 dan ortiq ekstremal iqlim sharoiti 832 ming odamning umriga zomin bo'lgan. Iqtisodiyotga 4,5 trillion AQSh dollariga yaqin zarar yetkazgan”². Bu muammolarni kelib chiqishining bosh omillaridan biri inson va uning antroposentristik qarashlari bilan bog'liq. Odamzod tabiat oldidagi mas'uliyatini unutishi yoki o'z manfaatlari oldida tabiat manfaatlarini chetga surib qo'yishining achchiq natijasi deyish mumkin. Raqamlarga e'tibor berilsa, “inson faoliyati natijasida yuzaga kelgan isish 2017-yilga kelib sanoatlashuvdan oldingi darajadan taxminan 1°C ga (ehtimoliy oraliq 0,8°C va 1,2°C orasida) yetdi va har o'n yillikda o'rtacha 0,2°C (ehtimoliy oraliq 0,1°C va 0,3°C orasida) tezlikda ortib bormoqda”³. Bu global iqlim o'zgarishiga antropogen omillarning kuchli ta'siridan dalolat deyish mumkin.

¹ A.A.Nazarov. Ekologiya va tabiatni muhofaza qilish [Matn] : darslik. - Toshkent : « O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi» nashriyot-matbaa birlashmasi, 2020. - 228 b

² <https://www.germanwatch.org/en/crisis?page=0>

³ <https://www.ipcc.ch/sr15/>

Global iqlim o'zgarishi ta'sirini Markaziy Osiyo, xususan O'zbekiston ham o'zida yetarlicha his qilishga ulgurdi. "O'zbekistonda 1880 yildan to hozirgi vaqtgacha bo'lgan davrda o'rtacha yillik harorat 1,6 daraja (13,2 dan 14,8 °S gacha) oshdi, bu global miqyosda kuzatilayotgan o'rtacha sur'atlardan yuqoridir. Mutaxassislarning prognozlariga ko'ra 2030-2050 yillarda mintaqada havo harorati yana 1,5-3°Sga ko'tarilishi mumkin. Havo haroratining ayniqsa Orolbo'yida ko'tarilishi kutilmoqda, bu esa mahalliy iqlim o'zgarishlari bilan yanada og'irlashadi"¹. O'zbekiston Respublikasi Ekologiya va iqlim o'zgarishi milliy qo'mitasi raisi A.A.Abduxakimov: "So'nggi 50 yil ichida mamlakatda o'rtacha yillik harorat 1,2°C ga oshgani, qurg'oqchil kunlar soni esa 20 foizga ko'payganini ta'kidladi. 2023-yilda mamlakat hududining deyarli 40 foizi kuchli qurg'oqchilikka duchor bo'lib, bu holat yalpi ichki mahsulot tarkibida 17 foiz ulushga ega bo'lgan qishloq xo'jaligi sohasiga jiddiy salbiy ta'sir ko'rsatgan"². Orol dengizining qisqarishi taxminan bir million kishining salomatligiga xavf solayotganligi va ularning hayot manbalari yo'qolishiga olib kelyotganligini ham aytib o'tdi.

Mamlakatimizning dunyo okeanlaridan uzoqda joylashgani, iqtisodiyotining asosiy qismi suv resurslariga bog'liq ekanligi vaziyatni yanada murakkablashtiradi. Iqtisodiy, ijtimoiy muammolarni kuchayishiga sabab bo'ladi. Iqlimning keskin isishi tog'larda yetarli miqdorda muzliklarni saqlanmasligi va natijada Amudaryo hamda Sirdaryo suvlarini keskin kamayishiga olib kelyapti. Suv hajmining qisqarishi qishloq xo'jaligiga ta'sir etadi. Hosilning kamayishiga, unumdor yerlarning ozayib, cho'llanishning kuchayishiga olib keladi. Natijada iqtisodiy pasayish, Yalpi ichki mahsulotning tushib ketishiga sabab bo'lishi mumkin. Ekologik inqiroz tasirini yumshatish uchun kerakli chora-tadbirlarni amalga oshirish lozim.

Shuni alohida ta'kidlash lozimki, Yangi O'zbekiston uchun iqlim o'zgarishi faqatgina ekologik yoki iqtisodiy xavf bo'lmay, balki ijtimoiy oqibatlar olib kelishi bilan ham xatarlidir. Bu ekologik muammo jamiyatning ijtimoiy strukturasiga jiddiy zarar yetkazishi mumkin. Shuningdek, jamiyatning ertangi kunini belgilovchi, turmush darajasiga ta'sirini o'tkazuvchi determinant deyish mumkin. Masalan: iqlimning keskin isib ketishi suv tanqisligiga sabab bo'lishi mumkinligini inobatga olsak, migratsiya jarayonini kuchaytirib yuborishi, aholi sog'ligiga putur yetkazishi, suv talashish ortidan mahalliy nizolarni ko'payishi va davlatga nisbatan aholini ishonchsizligi ortib borishi mumkin. "Orolbo'yi regionida deb ataluvchi bu mintaqada 5 mln. ga yaqin aholi yashaydi. Ana shu aholining butun xo'jalik faoliyati Orol dengizi bilan bog'liq bo'lgan....1970-yillarda faqat orol shahrida, baliq ovlash xo'jaligining yo'qalishi natijasida, ya'ni dengizda kema yurishi u bilan bog'liq bo'lgan kemalarni remont qilishning yo'q bo'lishi natijasida 5000 kishi ishsiz qoldi. Dengizning qarama qarshi qirg'og'idai mo'ynoq shahrida ham hudi shunday vaziyat vujudga keldi"³. Qurg'oqchilik natijasi o'laroq vujudga kelgan ishsizlik natijasida migratsion jarayonlarning kuchayishi jamiyatning asosiy bo'g'ini bo'lgan oilalarning yemirilishiga, ajrimlar sonining ortishiga sabab bo'lishi ham mumkin.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, bugungi ekologik muammolar faqat tabiiy jarayonlar bo'lmay, antropogen omillarning natijasidir. Ushbu muammolarning tabiiy, iqtisodiy, ijtimoiy oqibatlarini yumshatish uchun Yangi O'zbekiston jamiyati tabiatga nisbatan utilitar yondashuvdan butkul voz kechib, ekosetrik yondashuvga ega bo'lgan dunyoqarashni shakllantirish lozim.

¹Diyyorov Og'abek Ixtiyor O'g'lii (2024). IQLIM O'ZGARISHI MUAMMOSINI YECHISHDA MARKAZIY OSIYO DAVLATLARI HAMKORLIGINING TENDENSIYALARI. Eurasian Journal of Academic Research, 4 (5-3), 73-82. doi: 10.5281/zenodo.11399830

² <https://gov.uz/oz/eco/news/view/76248>

³ J.K.Qaynarov. Orol dengizi qurishi natijasida vujudga kelgan tabiiy geografik o'zgarishlar va ularning ekologik, sotsial va iqtisodiy oqibatlari. Magistrlik dissertatsiyasi. Samarqand-2014. 63-bet. <https://api.ziyouet.uz/uploads/books/662/5b977872ddb6.pdf>

	MUNDARIJA	
	KIRISH.....	3
	1-shu'ba: KADRLAR SALOHIYATINI YUKSALTIRISHNING FALSAFIY, MA'NAViy-AXLOQiy JIHATLARI	
1.	P.Ж.Махмудов. KADRLAR SALOHIYATINI YUKSALTIRISHNING FALSAFIY, MA'NAViy-AXLOQiy JIHATLARI	4
2.	A.A.Asatulloev. ABDURAHMON SAYYOH TOSHKANDIY IJTIMOiy-AXLOQiy KONSEPSIYASINING ZAMONAVIY KADRLAR MA'NAViyATINI SHAKLLANTIRISHDAGI STRATEGIK AHAMIYATI	6
3.	Kenjayev Shavkatjon. YANGI O'ZBEKISTONDA YOSHLARNING IJTIMOiy FAOLLIGINI OSHIRISHDAGI ISLOHOTLAR VA ULARNING AHAMIYATI	8
4.	Ravshanbek Mahmudov. YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA SALOHIYATLI KADRLARNI TAYYORLASH MUAMMOLARI	13
5.	Alikulov Xusniddin Akbarovich. EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA KADRLAR SALOHIYATINI YUKSALTIRISHNING IJTIMOiy-FALSAFIY MEXANIZMLARI	15
6.	Qo'shiyev Mirjalol Saidvali o'g'li. JAMIYAT ERKINLIGINI TA'MINLASHDA KORRUPSIYAGA QARSHI KURASH VA KADRLAR SALOHIYATINI YUKSALTIRISHNING IJTIMOiy-FALSAFIY MASALALARI	18
7.	Xaydarova Sayyora, Bayzakova Malika. KADRLAR SALOHIYATINI RIVOJLANTIRUVCHI OMILLAR	20
8.	Isayeva Guli Parpiyevna, Obidaxon Baxodirjonovna Po'latova. BO'LAJAK KADRLAR MA'NAViy-AXLOQiy QIYOFASINI SHAKLLANTIRISHDA TEATR PEDAGOGIKASINING FALSAFIY AHAMIYATI	22
9.	Muzaffar Maxamatkarimov. DAVLAT XIZMATCHISI VA KADRLAR TUSHUNCHASI VA UNING SHAKLLANISH TARIXI	25
10.	Sultonov Og'abek Sultan o'g'li. IJTIMOiy MAS'ULIYAT ASOSIDA KADRLAR SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNING MA'NAViy-AXLOQiy JIHATLARINI ISHLAB CHIQISH	31
11.	Nabiyeva Madina Abdurashid qizi. THE IMPORTANCE OF MODERN MANAGEMENT APPROACHES IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF MANAGERIAL PERSONNEL	33
12.	Saidkulov Nuriddin Akramkulovich. INSON KAPITALI VA KUCHLI KADRLAR SIYOSATI – BARQAROR TARAQQIYOT ASOSIDIR	35
13.	Ismadiyorov Abdug'ffor Abdujabborovich, Aliqulov O'ktam Yusupovich, Abdullayev Sardorbek Usmonxudjayevich. YANGI O'ZBEKISTONDA TA'LIM SIFATI ORQALI KADRLAR SALOHIYATINI YUKSALTIRISHNING MA'NAViy-AXLOQiy ASOSLARI	38
14.	Rayxona Rustamova Sherzod qizi, Berdiyeva Muborak Bahtiyorovna. KADRLAR SALOHIYATINI YUKSALTIRISHNING FALSAFIY, MA'NAViy-AXLOQiy JIHATLARI	40
15.	Sh.N.Qosimova. RAHBARNING O'ZINI BOSHQARISH KOMPETENSIYALARI VA SELF-ACTUALIZATION TAMOIYILI ASOSIDA SHAXSIY POTENSIALNI RO'YOBGA CHIQARISH	42
16.	Ergashev Ibodulla, Nabiyev Mansur Jamxur o'g'li. YANGI O'ZBEKISTONNING BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA “YANGI O'ZBEKISTON – MAKTAB OSTONASIDAN BOSHLANADI” G'OYASINING IJTIMOiy-G'OYAVIY TAHLILI	45
17.	Nishanova Zamira Taskarayevna, Badritdinova Madina Baxromovna. OLIY TA'LIMDA KASBIY REFLEKSIYA KADRLAR SALOHIYATINI	48

	TASVIRIY SAN'AT ORQALI AKS ETTIRISH: BADIY VA ILMIY TAHLIL	
212.	D.T.Abdurasulova. O'TGAN ASR 80-YILLARIDAGI JIZZAX SHAHRINING IQTISODIY HAYOTI	581
213.	A.Bayeshanov. IQLIM O'ZGARISHINING O'ZBEKISTON IJTIMOYIY BARQARORLIGIGA TA'SIRI	584
214.	Sh.G.Tangirberdiyev. ALI SAFIY MEROSIDA IJTIMOYIY TENGLIK MASALALARI TAHLILI	586
215.	Ж. Комилов. ЁШЛАР СИЁСИЙ МАДАНИЯТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ МЕХАНИЗМЛАРИ	588
216.	Nasiba Yunusmetova Satimbekovna. TARBIYA FANIDA PARADIGMAVIY BURILISH: AN'ANAVIY YONDASHUVDAN KOMPETENSIYAVIY MODELGA O'TISH ZARURATI	591
217.	Matyoqubova Barno. ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING OILAVIY MUNOSABATLARGA TA'SIRI	593
218.	Ro'ziyeva Munisa G'anijon qizi, Nuraliyeva Zuhra Anvarovna. MUSIQA TARBIYA VA IJTIMOYIY ONG: PEDAGOG KADRLAR SALOHİYATINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI	597
219.	Samatova Dilrabo Yusufvna. AYOLLAR KOLONIYASINI TUGATGAN SHAXSLARNING IJTIMOYIY-PSIXOLOGIK REHABILITATSIYASIDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR	599
220.	A.Bayeshanov. JAMIYATDA EKOSENTRIK DUNYOQARASHNI SHAKLLANTIRISHNING IJTIMOYIY AHAMIYATI	605
221.	Ismayilov Akmal Ziyadillayevich, Sultonov Abdurahmon Abduqodirovich. YOSHLARNING MA'NAVIY-AXLOQIY E'TIQODINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	607
222.	O.A.Abdig'apparov. BUXORO XONLIGI VA AMIRLIK DAVRIDA ZARAFSHON VOHASI QORAQALPOQLARI (O'ZBEK-QORAQALPOQLARI)NING IJTIMOYIY-IQTISODIY HAYOTI	610
223.	Javokhir Egashov Inomjon o'g'li. YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA "AQL MARKAZLARI"NING AHAMIYATI	613
224.	Barlibayeva Diyora, D.Yu.Samatova. INKLYUZIV SINFLARDA OTA-ONA, O'QITUVCHI, VA PSIXOLOG HAMKORLIGINING PEDAGOGIK AHAMIYATI	615
225.	Isayeva Guli Parpiyevna, Jo'raqulova Saida Akramqul qizi. RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA O'QUVCHILARDA PEDAGOGIK KO'NIKMALARNING SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	618
226.	Islamova Durdonaxon Rustamxon qizi. ZAMONAVIY O'QITUVCHINING METODIK TAYYORGARLIGIDA JADIDLAR MEROSI VA RAQAMLI PEDAGOGIKANING O'RNI	621
227.	Axadjonova Gulruxsor Toxirjon qizi. JAMIYATDA IJTIMOYIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA YOSHLAR FAOLLIGINING AHAMIYATI	626
228.	Minovvarova Malikaxon Ulug'bek qizi. ENERGETIKA OMILINING DAVLATLAR TASHQI SIYOSATIDAGI O'RNI (SAUDIYA ARABISTONI MISOLIDA)	628
229.	Kadirova Iroda Xamidovna, Nurumbekova Yarkinay Anarmatovna. OILAVIY MUAMMOLAR SHAROITIDA BOLALAR RUHIY SALOMATLIGINI ART - PEDAGOGIKA ORQALI QO'LLAB-QUVVATLASH	632
230.	Jo'raqulova Saida Akramqul qizi. RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA O'QUVCHILARNING KOGNITIV FAOLLIGINI RIVOJLANTIRISH	635
231.	Diyora Izzatullayeva Jahongir qizi. SIRDARYO VILOYATI TARIXIY YODGORLIKLARINING ZAMONAVIY TASVIRIY SAN'ATDAGI BADIY	639